

Betreft :

MOLEN VAN 'T HEIKEN

REETSESTEENWEG (35), 2630 AARTSELAAR (PROV. ANTWERPEN)

Beschermingsbesluit :

“Heimolen”, besluit nr. 1203 dd. 16.06.1978

“Onmiddellijke omgeving Heimolen”, besluit nr. 1203 dd. 16.06.1978

Opdrachtgever : Gemeente Aartselaar

Beheersplan opgemaakt door Benedicte
Willaert, deskundige patrimonium, gemeente
Aartselaar

Datum ter goedkeuring ingediend : 11-01-2017

bron 3 : periode 1935-1948, door Flor Marivoet,
fotomateriaal uit het archief van de Heemkundige Kring
Aartselaar

bron 2 : °1990, uit het fotoarchief van Paul Van Stappen

bron 4 : foto inhuldiging 1964, door Nestor Gerard, fotomateriaal uit
het archief van de Heemkundige Kring Aartselaar

0. INHOUDSTAFEL :

1. Identificatie en afbakening van het beoogde gebied, p.4
2. Historische nota, p.9
3. Inventaris van de erfgoedelementen – huidige toestand, p.32
4. Beschrijving van de erfgoedwaarden, p.45
5. Visie op toekomstig beheer, p.47
6. Opsomming en verantwoording van de beheersmaatregelen, p.49
7. Voorstel van opvolging en evaluatie, p.55
8. Addenda : bronnen/literatuur, p.56
9. Bijlagen, p.57

bron 5 Bingmaps

1) IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

De molen van het Heiken, gelegen te Reetsesteenweg tussen woningen nr. 35,41,43 en 45 is kadastraal gekend als Aartselaar, 1ste Afdeling, blad C, Sie C nr. 238/g.

De gemeente Aartselaar is eigenaar van het perceel en heeft een vrijwilligersovereenkomst met de vzw 'Boechouts Molenmuseum vzw' in het kader van het opnieuw openstellen voor het publiek van de molen van 't Heiken sinds 01 januari 2011.

De molen van het Heiken is de laatste werkende standaardmolen uit de regio. Hij werd voor het eerst vermeld in 1816. De molen onderging reeds 3 restauraties, een eerste in 1962, een tweede in 1978, een derde in 2001. Een inspectie door monumentenwacht in 2014 (A-01/11696/2012/M) bracht verscheidene gebreken aan het licht. Deze kunnen via een meerjarenonderhoudsplanning (objectnr. 11696) ondervangen worden, waardoor de kosten gespreid kunnen worden.

Bovendien dient er rekening gehouden te worden met het onderhoud van de aanplantingen: de haag rondom mag bv. niet te hoog zijn aangezien de trap van de molen er over moet kunnen draaien, deze dient regelmatig gesnoeid te worden.

De molen staat temidden van bebouwing, hetgeen een negatieve factor is voor de windvang.

IDENTIFICATIE:

Reetsesteenweg : Heimolen (houten windmolen)

Besluit: [Besluit nummer 1203](#)
Nummer(s): 4.01/11001/101.1 / OA002285
Datum Definitief Besluit: 16-jun-1978
Datum Ontwerp van Lijst:
Datum Publicatie Staatsblad: 15-aug-1978
Datum Wijziging / Vernietiging / Opheffing:
Type: Monument
Gerelateerde inventarisitems: Naar de inventaris van het Onroerend Erfgoed

Adressen:	Straat	Nummer	Postcode	Gemeente	Deelgemeente
	Reetsesteenweg		2630	Aartselaar	Aartselaar
				Aartselaar	Aartselaar

Kadastergegevens:	Afdeling	Gemeente	Nummer	Sectie
-------------------	----------	----------	--------	--------

Vraag hier uw herkenningsteken aan

© 2007-2012 Onroerend Erfgoed - Contacteer ons - Gebruiksvoorwaarden

bron 6 : Geoportaal Onroerend Erfgoed,

Reetsesteenweg : onmiddellijke omgeving Heimolen (houten windmolen)

Besluit: [Besluit nummer 1203](#)
Nummer(s): 4.02/11001/102.1 / OA002286
Datum Definitief Besluit: 16-jun-1978
Datum Ontwerp van Lijst:
Datum Publicatie Staatsblad: 15-aug-1978
Datum Wijziging / Vernietiging / Opheffing:
Type: Dorpsgezicht
Gerelateerde inventarisitems: Naar de inventaris van het Onroerend Erfgoed

Adressen:	Straat	Nummer	Postcode	Gemeente	Deelgemeente
	Reetsesteenweg		2630	Aartselaar	Aartselaar
				Aartselaar	Aartselaar

Kadastergegevens:	Afdeling	Gemeente	Nummer	Sectie
-------------------	----------	----------	--------	--------

Vraag hier uw herkenningsteken aan

bron 7 : Geoportaal Onroerend Erfgoed

bron 8 : Geopunt Vlaanderen

bron 9 : Google maps

2) HISTORISCHE NOTA

Molen van 't Heiken

Op 10 september 1793 verzette Cornelius Spruyt, molenaar op de Cleydaelmolen, zich hardnekkig tegen het oprichten van een nieuwe molen op het grondgebied van Aartselaar. Hij betoogde in dit schrijven dat dit de totale ruïne zou zijn voor hem, zijn vrouw en zijn kinderen, en dat het eveneens schade zou berokkenen aan de omliggende molens en dat hij toch het dorp goed gediend had. Ondanks eerdere protesten in 1772 en op 28 april 1773 door Joannes Segers was er sinds de Franse overheersing geen houden meer aan. In naam van de Republiek werd vanaf dan de banplicht en het windrecht afgeschaft. Iedereen mocht vanaf dan een molen oprichten binnen bepaalde reglementeringen.

Het duurt nog tot begin 1800 vooraleer de Molen van 't Heiken zou gebouwd worden. De eerste vermelding van een molen in de gemeente-archieven van Aartselaar is pas in 1816 terug te vinden.

Het jaartal 1801 en verschillende molenaarsnamen staan gegrift op de steenlijst vangweeg tussen de meel- en steenzolder. Er is een vermoeden dat de balk gerecupereerd werd uit een andere molen, hetgeen wel meer gebeurde.

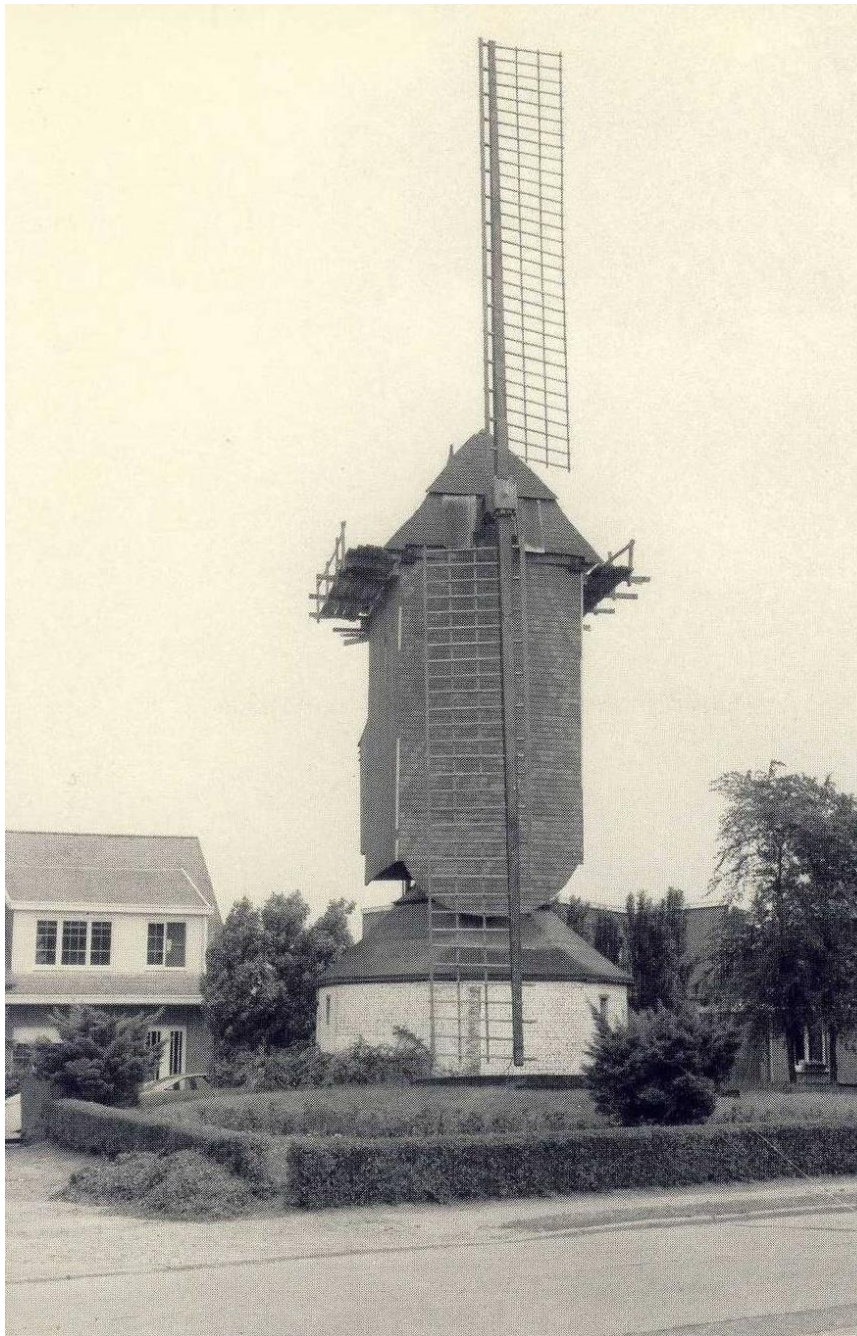
bron 9 : inscriptie in steenlijst vangweeg

EIGENAARS NA 1810:

- 1819, eigenaar : Spruyt, eigenaar te Kapellen; huurder-eigenaar is De Heel Jan
- 01.08.1833, verkoop aan De Heel-Spruyt Jan, molenaar te Aartselaar (notaris Eliars)
- Later overlijden van Jan De Heel, erfenis: de weduwe en de kinderen
- 22.07.1870, overlijden van de weduwe Spruyt van Jan De Heel, erfenis: De Heel-Van Brandt Henri Victor, landbouwer-maalter te Aartselaar
- 28.01.1912, overlijden van Henri Victor De Heel, erfenis: de weduwe en de kinderen
- 30.07.1912, verkoop aan Van den Driessche-Moeyersons Constantinus Carolus Aloysius, molenaar te Reet, kwam zich in Aartselaar vestigen en bleef er molenaar van 1912 tot in 1949 (notaris De Groof)
- 06.07.1949, verkoop aan Van den Driessche-Van de Woestijne Lucien Frans Maria, maaldersgast, later molenaar te Aartselaar (notaris De Groof)
- Na 1957, verkoop (als gebouw): de heer Sheid, kasteelheer van Cleydael
- 10.06.1962, verkoop aan de Gemeente Aartselaar (notaris De Groof)

In 1914 wordt de molen zwaar beschadigd bij de inval van de Duitse legers. De schade werd hersteld en in 1938 bracht de firma De Moor uit Sint-Niklaas het stroomlijnprofiel Dekker op de buitenroede aan. De laatste beroepsmolenaar Lucien Van den Driessche kocht de molen in 1949 aan.

In de zomer van 1957 slaat het noodlot echter terug toe: een blikseminslag vernielde beide wieken en de kamwielen en werd hij stil gelegd.

ONZE MOLEN 6-10-61

Zoals onze lezers reeds hebben vernomen zal de houten windmolen op het Heiken gans gerestaureerd worden.

Het is dank zij het herhaaldelijk aandringen van dhr Fl. Marivoet, en hierin later bijgestaan door dhr burgemeester Fr. De Groof, dat de molen door de commissie van Monumenten en Landschappen geklasseerd werd. Doch de bliksem die in 1958 de molen trof, kwam een zware streep door de rekening trekken.

Dhr burgemeester zou echter niet bij de pakken blijven zitten en hij vond dhr L. Sheid bereid de molen aan te kopen ten bate van de gemeente; meer zelfs, deze gekende reder zou ook nog een som ter beschikking stellen voor de dringende herstellingswerken.

De restauratie zal eerstdaags een aanvang nemen en ongeveer drie maand duren. Dan zal onze fiere molen zijn wieken weer verheffen, het zal als een opstanding zijn uit een dreigende teloorgang.

Waartoe gaat die molen nu dienen? Wel, hij zal kunnen bezocht worden door het publiek en door de menigvuldige toeristen, die herhaaldelijk onze gemeente aandoen om de molen te bezoeken, want hij is nog een der zeldzame exemplaren van uren in het ronde. In bedrijf zal hij niet meer genomen worden, maar ingericht als museum. Reeds enkele voorwerpen werden bereidwillig afgestaan voor dit toekomstig museum maar we zouden toch graag zien dat de bevolking hieraan haar medewerking zou verlenen. Zo dikwijls worden oude voorwerpen achteloos weggeworpen, die echter merkwaardige giften zouden kunnen zijn voor onze verzameling. We kunnen allerlei zaken gebruiken: oude werktuigen, foto's prenten, lampen, postkaarten, huisgerief, enz... Alle giften zullen in dank aanvaard worden en in het museum een plaats vinden, met de namen van de schenkers. Wie zou er niet fier zijn een of ander antiek voorwerp te schenken, dat voor het nageslacht zal bewaard blijven?

Het gemeentebestuur mag fier zijn over dit merkwaardig initiatief de molen te behouden en er een heemkundig museum in te richten. Gemeentenaren, steunt en helpt deze schone inrichting.

bron 10 : Volksweekblad 06/10/1961

Daarna koopt de kasteelheer van het Cleydael, de heer Sheid de molen en investeert zelf in de herstelling ervan door Rik Caers uit Retie, (1ste restauratie).

In 1961 verkoopt hij de molen aan de gemeente Aartselaar. De gemeente is vanaf dan eigenaar van de molen en geeft het beheer ervan uit aan een vrijwillige molenaar.

bron 11 : privé-archief Marcel Heirman

bron 12 : Volksweekblad 14/04/1962

Molenmaker Rik Caers en zoon Pol voerden in 1978 een tweede, grondige restauratie uit. George Blommaert wordt op 27 november 1978 aangesteld als conservator van de molen. Hij zal dit met hart en ziel doen, samen met een team van medewerkers gedurende 20 jaar tot 1998.

Alfons Van Stappen, werkend lid van Studiekring Ons Molenheem bracht de molen opnieuw aan het draaien. De molen werd ingericht met een volkskundige molententoonstelling.

De Molen van 't Heiken werd in 2002 maalvaardig gerestaureerd door Thomaes Molenbouw uit Beveren-Roeselare in opdracht van de gemeente Aartselaar. Toen werd de wiekenas, die erg beschadigd was door de blikseminslag van 1957, vernieuwd. De gietijzeren askop bleef behouden. De molen staat jammer genoeg ingesloten tussen woningen.

Vrijwillige molenaar tot 2010 was Paul Van Stappen.

Sinds januari 2011 heeft de enthousiaste molenaarsploeg van Den Steenen Molen te Boechout (Ludo Van De Velde, Hugo Waegemans, Patrick Rogiers, Eddy Gobert, François Pittoors en Bart Aertgeerts) samen met molenaar Marcel Heirman ook de goede zorgen over de Molen van 't Heiken overgenomen; Marcel Heirman - aangevuld met één of meerdere Boechoutse molenaars - zet iedere tweede, vierde en laatste zondag van de maand, het hele jaar door, tussen 13u en 17u de molen in het werk. Ook op molen- en monumentendagen en op afspraak is de molen open. Telkens de wind het toelaat wordt er ook effectief gemalen.

Een grondige inspectie van de molen op 26/03/2012 door Monumentenwacht Antwerpen toonde aan dat de molen in goede staat verkeert maar dat zich toch een aantal onderhoudswerken opdringen om de werking en vooral de maalvaardigheid van de molen te verbeteren. In de mate van het mogelijke worden deze door de molenaars zelf uitgevoerd. Grotere werken worden aan een molenmaker toegewezen.

bron 13 : postkaart °1956

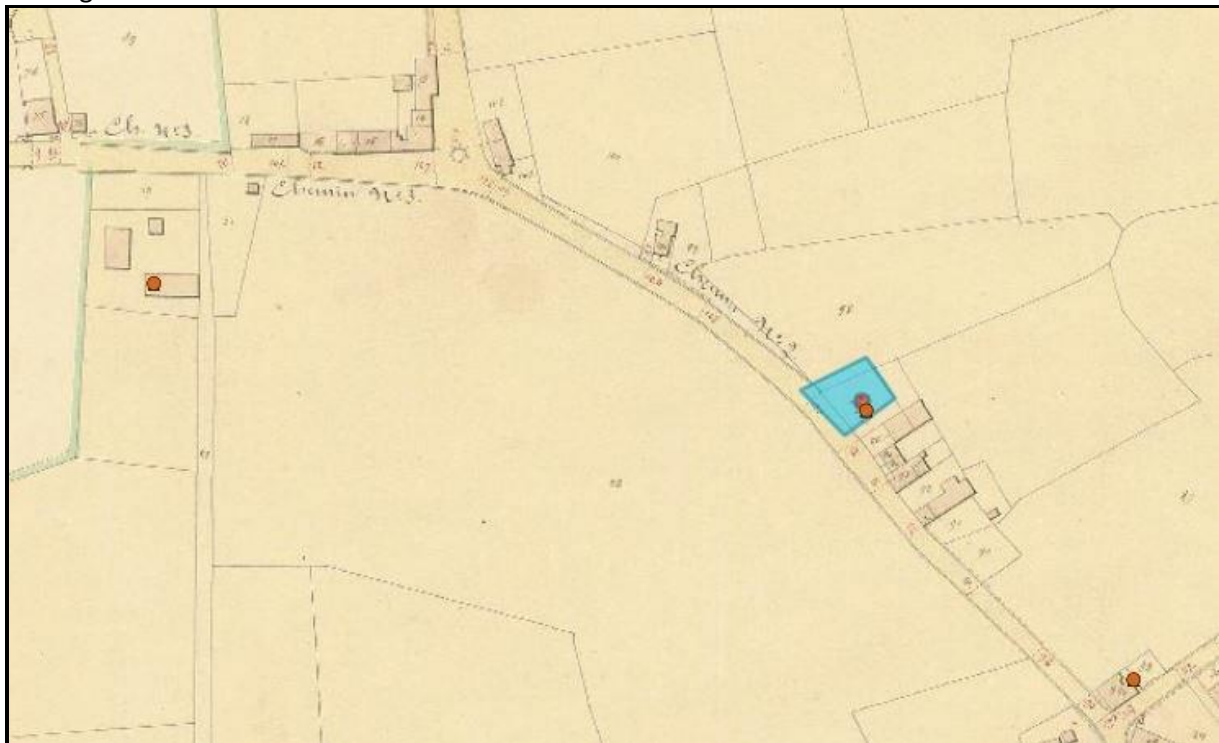
Kaart van Fricx (°1712) : geen melding van een molen

Ferraris kaart (°1771-1778) : nog geen melding van een molen, de naastgelegen boerderij bestaat al

Atlas der Buurtwegen (°1843-1845): rechts van de boerderij wordt melding gemaakt van meerdere woningen.

Popp-kaart (°1842-1880) : vermelding van windmolen op kaart van Popp. De bebouwing aan de rechterzijde is reeds aanwezig.

Luchtfoto (°1971) : de directe omgeving van de molen (ook overzijde) is reeds dichtbebouwd.

Luchtfoto (°2014)

TIJDLIJN

1816 : vermoedelijke bouw molen / eerste vermelding van molen in gemeentearchieven.

1914 : de molen wordt zwaar beschadigd bij de inval van de Duitse legers.

1938 : het stroomlijnprofiel Dekker wordt op de buitenroede aangebracht.

1958 : **Blikseminslag** : beide wieken en het kamwiel worden vernield. De molen wordt stilgelegd.

1978 : **Restauratiewerken door de firma Caers uit Retie**. De molen werd in maalvaardige staat gebracht door de firma Caers in 1978 onder leiding van architect P. Gevers.

2001 : **Restauratiewerken door firma Thomaes** uit Roeselare-Beveren. Dossier opgemaakt door bvba Architectenbureau Paul Gevers.

De werken omvatten onder meer :

- Herstel metselwerk.
- Herstel voegwerk rond teerlingen.
- Isolatie tegen opstijgend vocht.
- Kaleien metselwerk .
- Houtwerk paraplu, herstel aangetaste koppen kruisplaten (eikenhout), inkorten 2 uitstekende kruisplaten, slechte kruisplaten werden vervangen, okselbanden werden voorzien van pen en gatverbinding, slechte peluwblokken onder kruisplaten werden vervangen door nieuwe.
- Standaard werd polymeerchemisch hersteld en nadien verstevigd door er 3 nieuwe stalen knuppelbanden rond te leggen.

- De molenkast en de kap werden nagezien en voorzien van gekloofde eikenhouten leien.
- Vernieuwen van de waterdeuren en schilderen.
- De windpeluw wordt vervangen door een nieuwe in eikenhout.
- De schaliën aan de windweegzijde werden vervangen door een in visgraatpatroon aangebrachte beschieting.
- De voorweeg en de zijwegen zijn hersteld met planken met tand en groef in oregon, verticaal aangebracht.
- Het houtwerk van het molenkot, de vloeren en het balkon werd nagezien en waar nodig vervangen.
- De dakdichting van de overkapping van het balkon werd vernieuwd in APP gemodificeerd bitumen.
- Vernieuwen trapboom 100x200x700mm vertrekend op de onderste trede, een aantal treden werden vervangen, de sleeptrede werd vernieuwd. Aanbrengen van 12 kruipalen rond de molen.
- Op de bestaande staart werd een nieuwe houten plank van 1,5cm dikte op houten latjes aangebracht (ventilerend), na verwijdering van het aangetaste spint.
- Gevlucht vernieuwen : aanbrengen van nieuwe roeden, nieuw hekwerk, nieuwe windplanken en buitenzomen.
- Plaatsen van een nieuwe windwijzer.
- Schilderwerken en houtbehandeling.
- Bliksemafleider werd vervangen.

5/3/2002 : **Bijkomende doch noodzakelijke werken door firma Thomaes** uit Roeselare-Beveren. Dossier opgemaakt door bvba Architectenbureau Paul Gevers.

- Vervangen voorkeuveleind.
- Vervangen as.
- Vernieuwen vang : deze was te licht en diende verzaamd te worden.

26/9/2002 : **Onderhoudswerken door firma Thomaes** uit Roeselare-Beveren. Dossier opgemaakt door bvba Architectenbureau Paul Gevers.

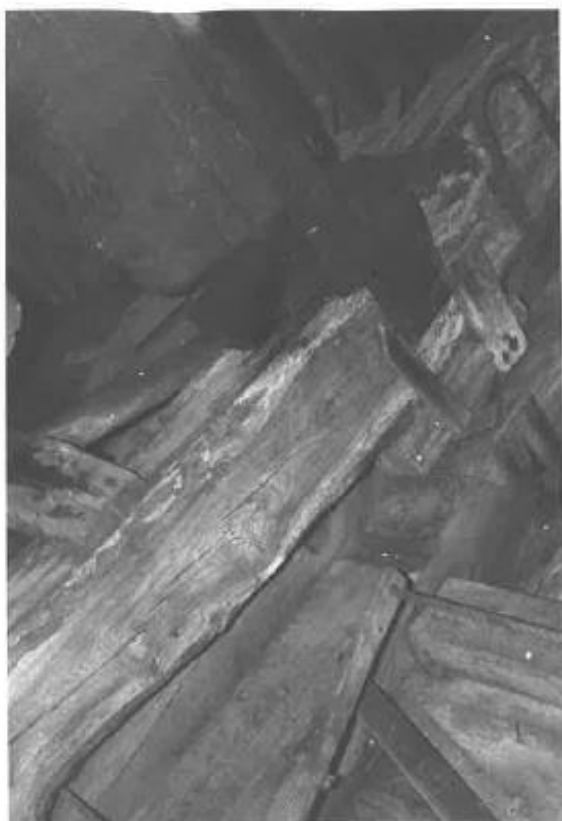
- Vernieuwen stenen lantaarn voor- & achtermolen,
- vervangen bus voor- & achtermolen,
- aanpassen perestaaf voor- & achtermolen.
- Vernieuwen baansteen,
- vernieuwen gaffelrad, luiboom, kamwiel, vangtrommel, ringhout en steenkuip.
- Vervangen beide armen voorwiel.
- Vervangen beleg op vangwiel, vervangen kammen vangwiel.
- Vernieuwen kruitwerk.

1/12/2003 : **Onderhoudscontract met de firma Thomaes Molenbouw nv.** uit Roeselare, duurtijd van 5 jaar (2004 t/m 2009) : 2.280 € excl. BTW/ jaar

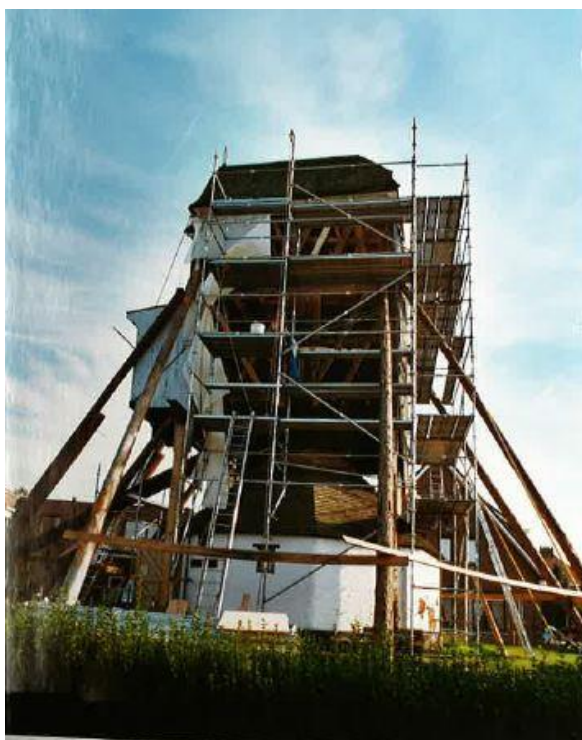
- toeslaan van kop- en liesweggen aan de askop
- aanspannen van de sluitstukken
- aanspannen van de asbanden rond het aslijf
- heropwigen vangwiel en voorwiel op de molenas
- herplaatsen klissen eventueel herplaatsen wigen
- toeslaan van wigen pinbalk, ijzerbalk en lagers
- doorzetten belegnagels en afregelen vangplaat, vangbalk en vangbroeking
- uitstefelen molenas en afregelen pinsteen
- smeren van pan en muts
- afregelen en herregelen van de sleepstukken, brasem, berrie en zetel

30/01/2003 : **toekenning onderhoudspremie Heimolen** door Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen, vakgebied Industrieel Erfgoed.

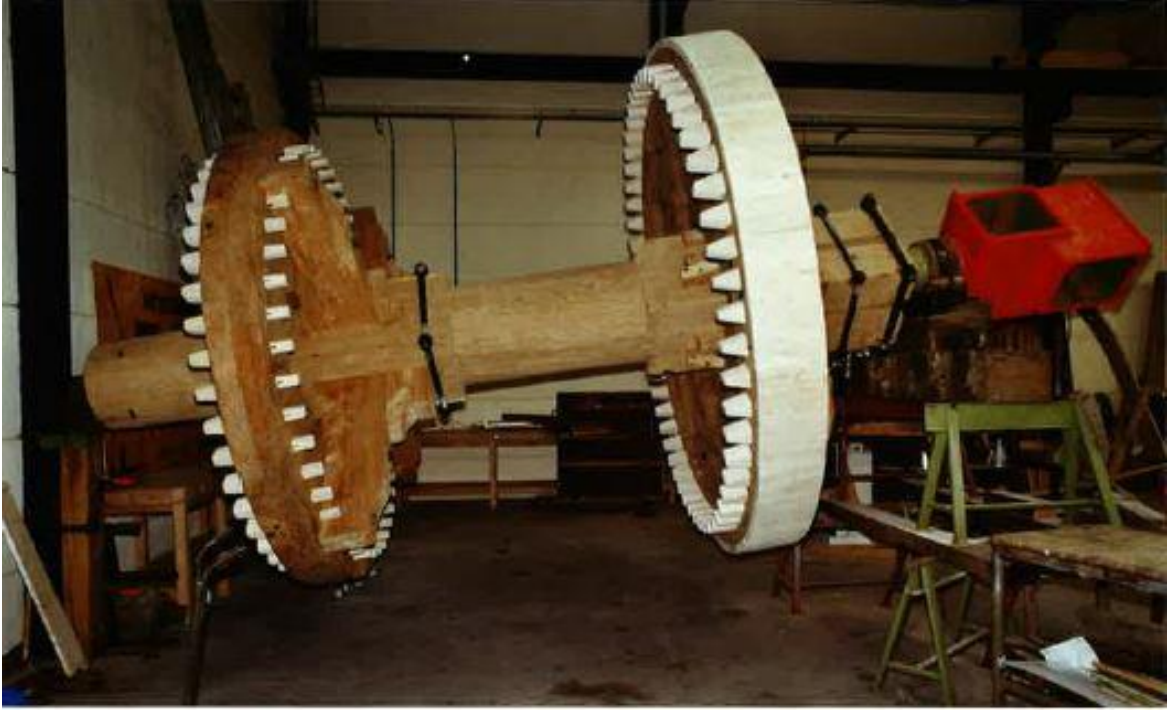

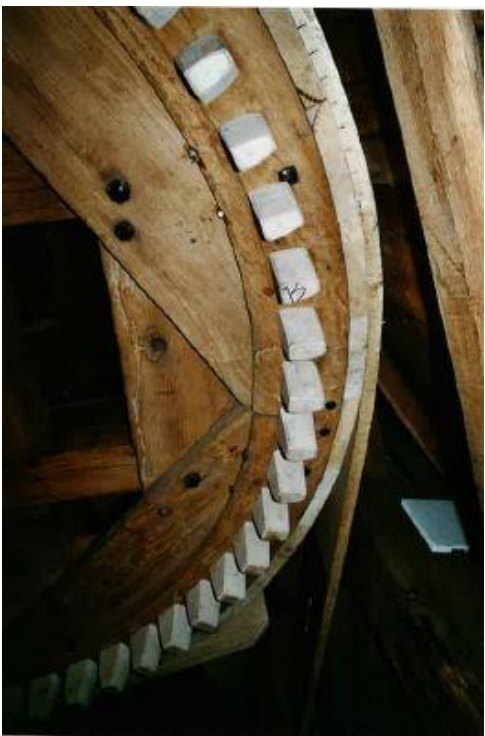

Standaardmolens zijn echte houtbouwwerken en dikwijls heel mooi. Hun voorzijde of borst bestaat uit loodrechte planken, terwijl dé oudste typen met eiken „leien“, zogenaamde „spaan“ zijn gedekt. Het onderende van de borst wordt sierlijk in een gebogen lijn afgewerkt. Op de zijkanten zien wij soms ronde luikjes, die wel met zessterren zijn beschilderd. Zij dekken de windgaten af, waardoor de molenaar de wind voelt, om te bepalen hoe er gekruid moet worden, als het klepperen der zeilen of iets anders hem waarschuwt, dat de wind is omgelopen. Ook een schuine, visgraatvormige betimmering komt voor. De standaard wordt gesteund door vier schuin geplaatste schoren en boven op deze onderbouw werd het molenhuis gebouwd, dat binnenin een heel raamwerk van stijlen, schoren, regels, balken en planken vertoont. Het molenhuis is in zijn geheel om de standaard draaibaar. De voorzijde, de borst van de molen, waarlangs de wieken draaien, is smal gehouden om zo weinig mogelijk windvang te hebben. Om nu toch nog ruimte over te hebben voor de werkzaamheden in de molen, werd de zijkant naar verhouding vrij breed gemaakt. Tegelijk diende het molenhuis als bergplaats voor het graan en het meel. Het molenhuis omvat overigens twee verdiepingen, en op elk daarvan bevindt zich minstens één maalstoel. Voor het ophijsen van de zakken graan is boven in het huis een luiwerk aangebracht. Dit is een houten as, die aan de achterkant iets buiten de molen uitsteekt. Deze uitstekende as wordt beschermd door een luifeltje, dat harmonisch aansluit bij het dak van het huisje. Van binnen kan de as door een kamrad aan het bovenwiel gekoppeld worden, waardoor met één greep tijdens het malen het luiwerk ook in beweging kan worden gesteld. Aan de achterkant zit behalve het luifeltje nog een deur, die toegang geeft tot het innerlijk van de molen en daaronder loopt een gekromde houten balk, de staart, die aan de onderkant het molenhuis binnen gaat en daar verbonden is met het raamwerk. Het andere uiteinde van de balk is verbonden met een kruirad. Hiermee wordt de molen te wind gesteld, en dit werk noemt de molenaar „het kruien“ van de molen.

Publicatie in “Hamer, uitgave voor de Volksche Werkgemeenschap (01-02-1941)”

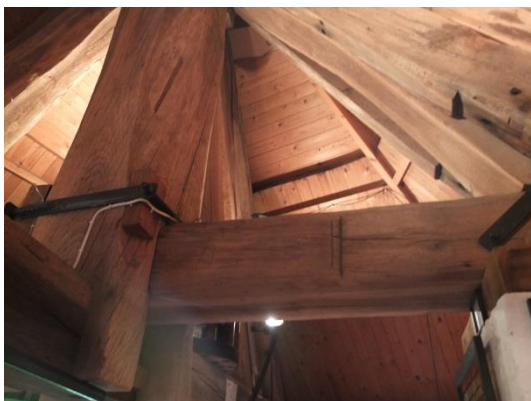
3) INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND

Andere benamingen: Molen van Reet, molen van den Driese. Molen van 't Heiken, genaamd naar het vroegere gehucht Heiken.

De houten standerdmolen staat op een licht hellend perceel, omringd door gras. Er is een haag op de grens van het perceel. De staart van de trap moet over deze haag kunnen draaien. Een metalen staaf geeft de exacte snoeihoogte aan. Er zijn verscheidene picknicktafels aanwezig.

Houten grijsgeschilderde molen met onder aan windweegzijde afgewolfde kap van eikenhouten leien op vier teerlingen, thans verbouwd tot gekalkt bakstenen achzijdig **torenkot** afgedekt met eikenhouten leien. De molen werd op een soort van ringmuur opgebouwd, waarin de teerlingen verwerkt zitten. Typisch voor een standaardmolen is dat er 2 paar teerlingen zijn : hoge en lage. Het is een ongeschreven regel dat men de hoogteteerlingen naar het noorden en het zuiden richt. Hier in Aartselaar werden deze andersom gemetst : de laagteteerlingen zijn hier noord- en zuidgericht, de hoogteteerlingen zijn oost- en westgericht. De hoogteteerlingen zijn ong. 30cm hoger dan de laagteteerlingen. In 2002 werd het metselwerk plaatselijk hersteld, behandeld tegen opstijgend vocht, hervoegd en gekaleid.

eikenhout (35x35x330cm).

Van de peluwbanden onder de kruisplaten werden in 2002 een 10-tal vervangen door nieuwe (30x25x100cm). Op de teerlingen liggen telkens 3 teerlingblokken waarop de kruisplaten rusten. De staak heeft een gemiddelde lengte van +/- 6,5m.

Monumentenwacht merkt in 2012 op dat de kruisplaten licht ingerot zijn ter plaatse van de inwerking in het muurwerk, dit zonder gevolgen voor de stabiliteit van de molen. Onder druk van de standaard buigt de onderste kruisplaat wat door, en is de standaard gezakt tot op de onderste kruisplaat. Na navraag bij andere experts blijkt de zakking van de zetel gestabiliseerd en tot op heden geen problemen te veroorzaken.

De standaardmolen ontleent haar naam aan de **standaard** waarop ze hangt. Het ganse gewicht van de molen wordt hangend gestut door de steekbanden. Het ganse gebouw van de molenkast wordt via een steunbalk overgebracht op de kop van de “standaard”. Deze werd in 2001 polymeerchemisch hersteld en verstevigd door er drie bijkomende, stalen gesmede knuppelbanden rond te leggen. De knuppelbanden hebben afmetingen van 80x20mm en worden verbonden met draadstangen van 20mm diameter en gesmede vierkante moeren van 60x60mm.

De steunbalk is een zware eik, die - naar men zegt - duizend jaar oud is. Tegen deze oude steunbalk leunt de brasem op de kop van de bovengenoemde “standaard”.

Laten we nu kijken naar het molendak en het ganse gebouw...

Het molendak is net zoals het molenhuis bedekt met eikenhouten schalieën, op in creosoot gedompeld hout.

De **molenkast**, met haar zware, inlandse, (met de hand gezaagde) eikenbalken, is nog oorspronkelijk en zit constructief goed in elkaar. Het totale gewicht in eik is dertig ton. De vloeren hellen fel af van de standaard naar het balkon.

De kap is constructief in orde, maar de balkkoppen van beide daklijsten zijn ingerot (zijde deurweeg). De inrotting aan de daklijst (zijde vangweeg) loopt binnen door ter plaatse van de bevestiging van de staart. Deze is voorlopig nog goed verankerd.

De wanden van een standaardmolen worden *wegen* genoemd, respectievelijk windweeg (achterkant) en deurweeg (voorweeg of deurkant). De zijkanten worden de zijwegen genoemd. De molen van 't Heiken heeft een zachtgeknikte, doorhangende windweeg met afgeronde onderrand. De voorweeg (deurkant) met houten rechthoekig balkon over de gehele breedte, rust onder een lessenaarsdak. Bij de restauratie in 2002 werden de schaliën aan de windweegzijde vervangen door een in visgraatpatroon aangebrachte beschieting. De voorweeg en de zijwegen zijn hersteld met planken met tand en groef in oregon, verticaal aangebracht. Boven de deur is het schuddeberd verspreid ingerot. Naar verluidt waren de planken vroeger aan de binnenzijde bekleed met zink, met inrotting in de onderliggende beplanking en de bovenbalk tot gevolg.

De vloeren en de binnentrap zijn constructief in orde.

Het balkon bestaat uit een overkragende kap op houten klossen. Het balkon is constructief in orde. Deze werd aan de voorweeg versierd met windborden. Het omvat een rechthoekig laadluik en luiwerk onder zadeldekje in top. De dakbekleding in roofing is versleten, de loden slabben ontbreken of zijn onvoldoende bevestigd.

Het houtwerk van het buitenschrijnwerk is in orde, maar het schilderwerk is schraal. De kleinhouten van de raampjes zijn sterk verweerd, de stopverf rond de beglazing is verduurd.

Een inspectie door Monumentenwacht Antwerpen in 2012 (zie bijlage) bracht een scheurvorming in de houten **steenlijst vangweeg** aan het licht. Hierop werd een houtonderzoek aan Triconsult, Lummen besteld. Het onderzoek in februari 2015 (zie bijlage) beschrijft de situatie als volgt: “de steenlijst vangweeg is aan de bovenzijde gescheurd in de aansluiting met de bovenliggende kroonstijl vangweeg. De bovenliggende kroonstijl vangweeg vertoont een windscheur over de volledige lengte van de kroonstijl.” Er werden resistographmetingen gedaan waardoor er een vermoeden was dat er een zeer hard voorwerp aanwezig zou zijn. Ze stellen voor om vooreerst de scheurevolutie van de gebarsten steenlijst op te volgen. Mocht blijken dat hier een evolutie is, is het advies van Tri-consult is om een volledige lastendaling van de structuur van het molenkot uit te voeren. Daaruit zal kunnen blijken of de trekspanningen bovenaan in de steenlijst dermate groot zijn dat deze de scheurvorming kunnen verklaren. Aansluitend zouden de eventueel noodzakelijke versterkingen verder gedetailleerd kunnen worden.

Later onderzoek in het archief bevestigt de vermoedens van de stalen plaat. Tijdens de laatste restauratie werd een stalen U-ligger geschoven over de houten balk ter versteviging. Zie foto hierna.

De molenaars meten 3-maandelijks de scheur op (d.m.v. een foto) en deze meetwijze toont aan dat de scheur niet wijzigt, m.a.w. gestabiliseerd is. Van zodra hier enige evolutie gemeten wordt, kan overwogen worden om een lastendaling uit te voeren en evt. ankerstaven schuin in te boren en in te lijmen en de scheur te vullen met een dun vloeibaar epoxyhars.

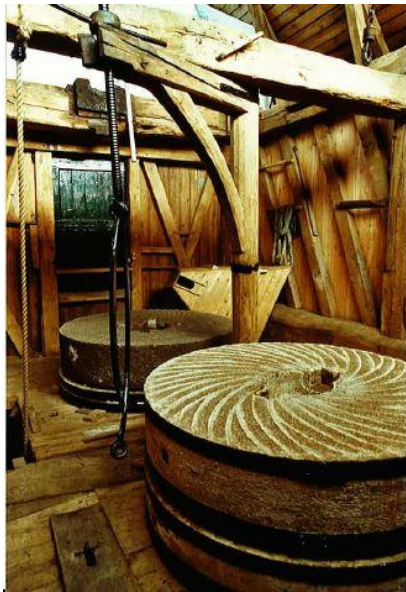

Een plaatsbezoek aan de molen door molenbouwers Wieme, Roland en Kris, uit Zulte op 6/9/2016 toont aan dat de scheur enkel nauwkeurig op te volgen is. Indien er toch een zetting zou blijken, is hun advies om 2 trekijzers te overwegen.

Het draaiend werk van de molen

Twee tandwielen, vastgehecht in de as, zijn gesmeerd met ongezouten varkensvet. Van het bovenwiel weten we, dat hiervoor olmen- of iepenhout werd gebruikt. Eromheen ligt een plankvang in metaal, met een houten bekleding om de molen te doen stoppen. De beukenhouten tanden in de wielen brengen de kracht van de draaiende as over op de ronsels of lantaarnwielen. De spaken van het bovenronsel zijn in pokhout, terwijl de onderste uit palmenhout is samengesteld.

Het inwendig maalwerk omvat twee paar molenstenen. De molenstenen zijn een mengeling van

verschillende steensoorten. Zo bemerken we langs de voorzijde (de kant van de wieken) kunststenen, terwijl de zijkanten (vensterzijde) uit natuursteen zijn samengesteld. De bovenste natuursteen, of looper boven het venster, is een grauwe steen uit basalt, afkomstig uit Anderacht (Duitsland). Destijds per rijnaak overgebracht en via het Antwerpse kranenhoofd overgeladen op een “platte wagen”, om aldus, met een paardenspan in Aartselaar te belanden. De onderste steen, of ligger, is afkomstig uit de Franse steengroeven nabij La Ferté en Jouare. Het zijn verschillende aan elkaar gezette stukken met (aan de tegenover elkaar liggende zijden) groeven, gekapt met een bilhamer.

De molenstenen werden in 2002 opnieuw maalvaardig gemaakt (gescherpt en afgevlakt).

Uit het verslag van monumentenwacht d.d. 26/3/2012 blijkt dat de pinnebalk fel gescheurd is en voor $\frac{3}{4}$ weggekapd werd ter plaatse van de opleg op de daklijsten. De pinnenbalk is ontdebeld en beide balken zijn degelijk aan elkaar verankerd.

Het **vangmechanisme** werkt naar behoren. Het vangwiel is in orde, maar niet goed gecentreerd: het slingert ca. 5 cm, waardoor het soms onvoldoende en soms te fel in het spoorwiel ingrijpt. De vangbalk is in orde maar scharniert sinds de vorige restauratie in een half in plaats van in de hoekstijl. Daardoor zit het aanhechtingspunt van de hoepelvang vlakbij het scharnierpunt en moet men de vangbalk veel dieper laten zakken om de molen te vangen.

De keervang heeft maar één kam. De kam is aan de bovenzijde niet afgeplat. De keervang grijpt soms naast het vangwiel doordat het vangwiel fel slingert.

De rondsels zijn in orde, beide ijzerbalken vertonen spanningsscheuren die wijzen op naar voren (deurweeg) gerichte druk. De oorzaak hiervan is niet duidelijk.

Bewerkingsmechanismen. Het voorste steenkoppel is niet in orde voor gebruik. Op het achterste steenkoppel is de looper niet goed uitgebalanceerd.

De touwen van het **luiwerk** werden vernieuwd in 2001. Het luiwerk werkt behoorlijk.

De licht van het voorste steenkoppel werd bij de restauratie gesupprimeerd. De licht van het achterste steenkoppel werkt niet naar behoren, de looper zou uitgebalanceerd moeten worden. De pasbalk is gebarsten. De pen van de pasbalk is ingescheurd maar reeds verstevigd. Het peerijzer draait in een met varkensvet gevulde, holte in de pasbalk, in plaats van een met olie gevulde taatspot.

De **galg** is in orde.

De **baansteen** werd in 2001 vervangen en uitgevoerd in porfier van Ecaussines, gepunthamerd op de zichtvlakken. Deze werd opgespied met een vulling in zacht hout. Hieronder werden 4 eikenhouten wiggen geslagen, waardoor de steen eventueel kon verhoogd worden. Deze werd echter te passend gemaakt, zodat het zelfsmerend effect van de hals tijdens het draaien teniet werd gedaan.

Op het voorste steenkoppel stond vroeger een **snelheidsregeling** zoals men vond op de stoommachines. Momenteel is deze niet meer in gebruik maar nog steeds aanwezig. Deze regulator moest de draaiende stenen, bij oplopende of afnemende wind en dus bij veranderende snelheid van het gaande werk, toch min of meer op een constante afstand van elkaar houden om de homogene kwaliteit van het meel te handhaven.

Laten we kijken wat een molen - ook die van Aartselaar - tot molen maakt: de **wieken**, ook wel het gevlucht genoemd. Beide wieken werden vernield bij de blikseminslag van 1958. Tijdens de restauratiewerken van 1978 werden ze volledig vernieuwd door de gebroeders Caers uit Retie. In 2001 werd het hekwerk vernieuwd. De gelaste roeden hebben een lengte van 26m. De metalen wieken zitten vastgehecht in een gietijzeren askop, die gegoten werd door de firma Van Aerschot te Herentals.

Op de foto uit 1990 blijkt dat de oorspronkelijke kleur op de wieken groen en rood waren. De roodgeschilderde roede uit metaal, draagt het houten hekwerk. De voorzoom was een groengeschilderde houten plank. Momenteel zijn ze allebei rood geschilderd. De windplank bestaat uit 2 delen, wit geschilderd. Deze werden vernieuwd in 2001. Er werden ook 4 nieuwe zeilen in zeildoek, kleur rood, aangeschaft.

Het verslag van Monumentenwacht d.d. 01/09/2014 adviseert : om de stormplanken uitneembaar te maken, de slag- en zwichtlijnen te verlengen, enkele lies- en paalwippen te vernieuwen, de vlerken van de askop vast te wippen in de as en bij voorkeur een extra knuppelband rond de as te plaatsen, net naast het vangwiel.

bron 14 : "1990, uit het fotoarchief van Paul Van Stappen

Achter de molen staat een houten **trap** die naar een eerste zolder leidt, het huidige museum.

Even aandacht nog voor het kruitwerk onderaan de trap, dat vroeger dienst deed als noodrem bij felle windstoten. Dit kruitwerk kon de snelheid van de draaiende wieken verminderen. Wanneer deze te snel draaiden, kon de molen “door de vang gaan”. Op dat moment werd hij een stuk speelgoed voor de hevige storm, wat finaal eindigde in een hevige molenbrand. De molenaars waren meestal uren vooraf bezig met het beschermen van hun molen tegen deze vijandelijke natuurelementen. Dan “zetten zij de molen uit de wind” door (onderaan de staart van de trap) het kruitwerk te draaien, zodat de wieken afremden.

Wanneer de storm langs de achterzijde raasde, ging de molen andersom draaien. Dat was dan een “zotdraaiende” molen, met als gevolg stukgeslagen wieken en toch nog een brand!

Het kruitwerk gebeurt door een enkelvoudige overbrenging op kettingrol. De askop zit bevestigd in een zware houten balk die een soepele omwenteling mogelijk maakt. Dit kruitwerk werd volledig vernieuwd bij de onderhoudswerken van 2002. De ondersteuning van de as van de kruitlier tegen de nonnekens aan, de kruithaspel en de loopschoren werden uitgevoerd in eikenhout. Deze laatste werden voorzien van gesmede haken zodanig dat ze tijdens het kruit kunnen opgehangen worden. Ook de kruitpalen werden vernieuwd.

Werkwijze malen

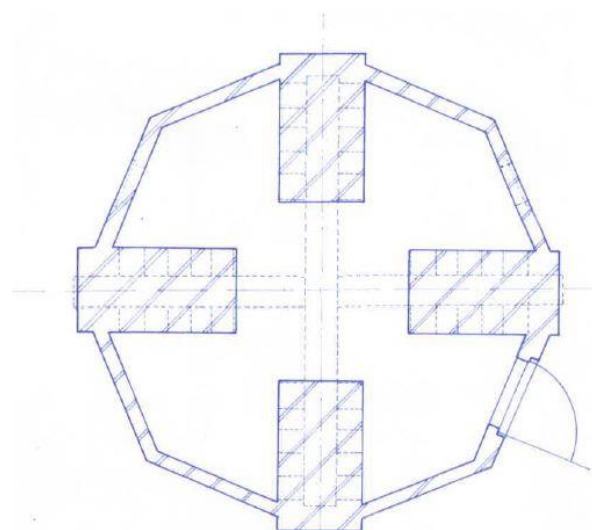
Het ongemalen graan werd gestort in een tremel, of graanbak (boven de stenen), nadat het via het kruitwerk omhoog was getrokken. De houten schuif toert rond het gietijzeren ronsel tegen een aangepaste snelheid, waardoor er meer of minder graan in de opening van de bovenste steen, of krop, viel. De stenen braken het graan dat langs de buitenzijde fijner gemalen werd en door de middelpuntvliedende kracht uit de stenen werd geslingerd. Een grote houten kast rond de stenen

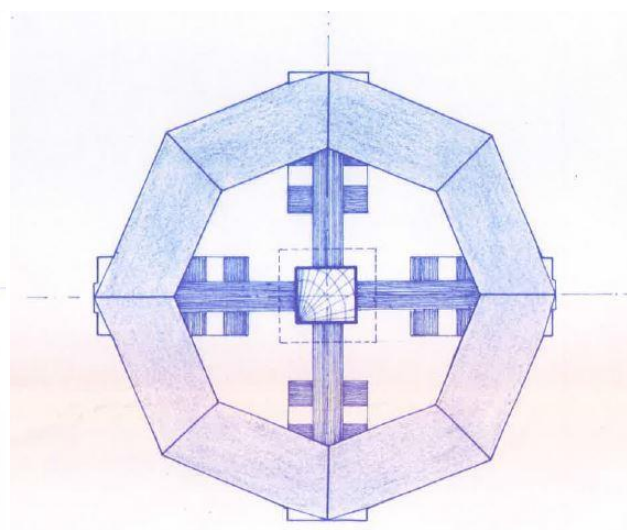
leidde het graan naar de meelschuif. Daaronder bevond zich de zolder, waar het graan werd gewogen en in zakken bij de landbouwer of bakker terechtkwam.

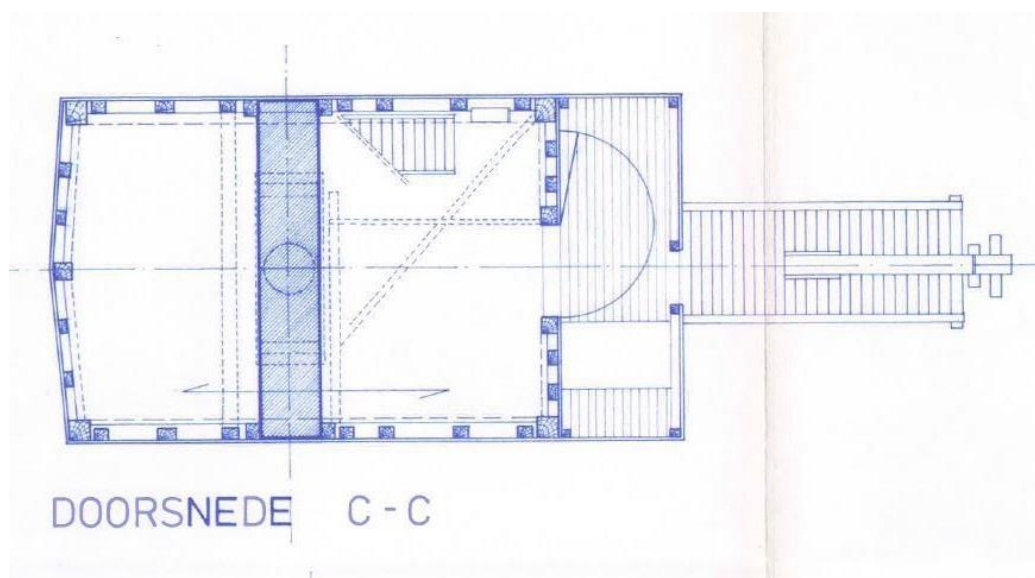
PLANNEN UIT HET DOSSIER VAN DE RESTAURATIE VAN DE HEIMOLEN OPGEMAAKT DOOR
ARCHITECTENBUREAU P. GEVERS, KEMPENSTRAAT 9, 2460 KASTERLEE, D.D. 01.09.1997

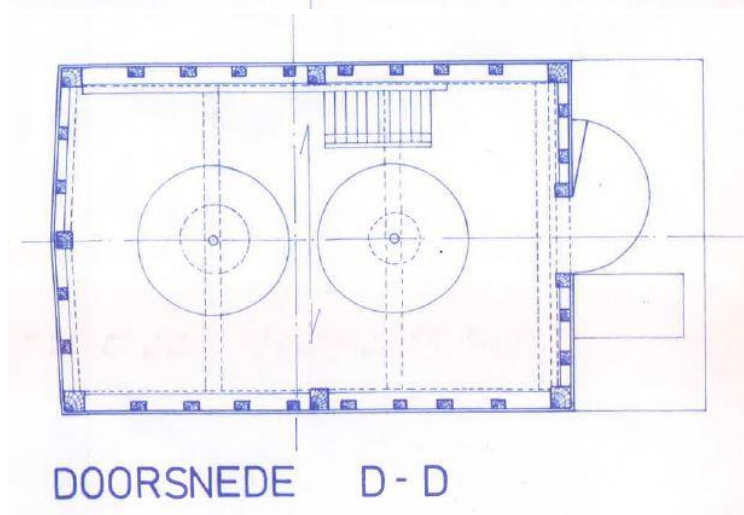
DOORSNEDE A - A

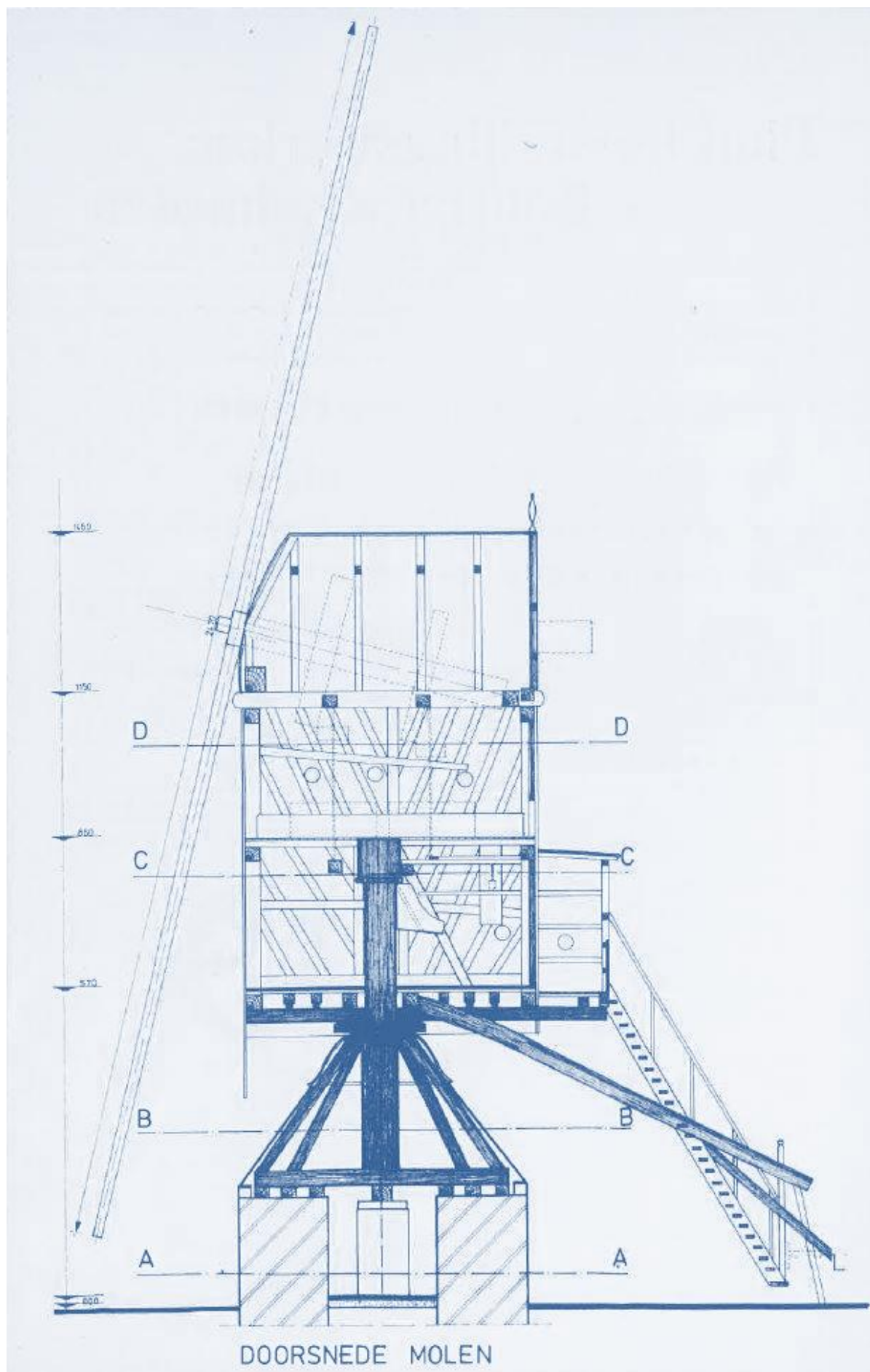
DOORSNEDE B - B

DOORSNEDE C - C

DOORSNEDE D - D

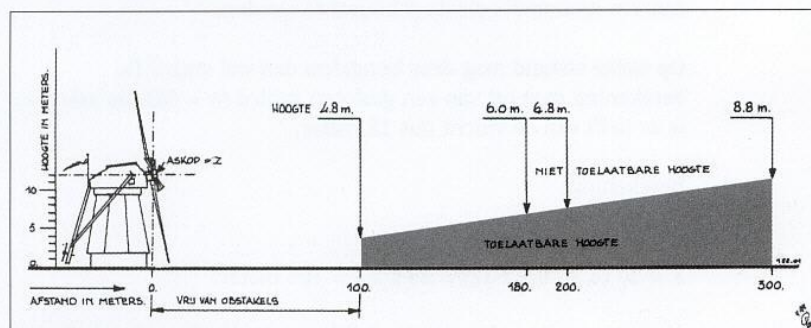
Molens staan nooit op een willekeurige plek. Het molentype dat men aantreft zegt iets over de geschiedenis van het landschap. Binnen dat landschap is de molenlocatie zo gekozen dat de molen optimaal kon functioneren. De omgeving waarmee een molen in relatie staat, noemen we de **molenbiotoop**. Een goede molenbiotoop is van fundamenteel belang voor de werking en het behoud van de molen.

Voor de molenaar is een goede **windvang** van cruciaal belang. Windvang is de mate waarin een molen met zijn wieken de wind kan onderscheppen (=vangen). Van oudsher werden molens gewoonlijk in het vrije veld of aan de rand van dorp of stad gebouwd. Zo waren er geen windbelemmerende elementen aanwezig.

Oprukkende bebouwing en opgaande beplanting kunnen een belemmering vormen. Om een molen goed (en veilig!) te kunnen laten draaien, is een onbelemmerde aan- en afvoer van wind van vitaal belang. Voeg bij dit alles, dat de invloed die een obstakel op de wind heeft in de hoogte reikt tot twee keer de obstakelhoogte over een afstand van tientallen malen de obstakelhoogte. Het zal daarmee duidelijk zijn dat een molen behoorlijk wat ruimte nodig heeft om in bedrijf te kunnen blijven.

Tot het einde van de 18e eeuw waren landheren eigenaar van de wind. Een vergunning om een molen te laten draaien, het zogeheten windrecht, ging gepaard met de verplichting om jaarlijks windpacht te betalen. Hierbij werd de molenaar recht van vrije wind verzekerd.

Het windrecht en de banplicht werden afgeschaft in 1798 door Napoleon. Hierdoor konden molens vrij opgericht worden. In Nederland geldt een afstand van 100m + de hoogte van het gebouw/bomen volgens hierna gevoegd schema.

Toelaatbare bebouwingsafstand en -hoogte tot de grondzeiler

bron: www.molensinleiden.nl

Nederland ontwikkelde zo ook de biotoopformule, www.molenbiotoop.nl en neemt de molenbiotoop op in het bestemmingsplan.

Hiervan is in België geen sprake. Een molen zoals die van Aartselaar kan en mag volledig ingebouwd worden met als rechtstreeks gevolg dat de molen mogelijk onvoldoende wind vangt.

Voor de molen van 't Heiken betekent dit concreet:

De hoogte van de molenbelt is ongeveer 1m boven straatniveau.

De wiekeinden draaien 60 cm boven dit niveau. (met een diameter van ongeveer 24m).

De beste windvang heeft de molen van N <> NO-wind.

Een goede windvang wordt bereikt van ZW <>NW.

In de andere richtingen staat de bebouwing te dicht bij, zodat niet alle wieken evenveel wind vangen, dan draait de molen onrustiger en te traag om te kunnen malen.

In de molen werden afgelopen jaren de omwentelingen geregistreerd :

°2011 : 14.403 omwentelingen

°2012 : 12.680 omwentelingen

°2013 : 24.719 omwentelingen

°2014 : 16.409 omwentelingen

°2015 : 22.449 omwentelingen.

Hetgeen, volgens de molenaars, geen problematisch resultaat is...

bron : www.googlemaps.be : aanduiding van de 100m-straal in verband van de windvang

Over de verplaatsing van molens

Oorspronkelijk waren molenverplaatsingen een veelvoorkomend verschijnsel. Molens waren werktuigen die, wanneer zij ergens niet meer nodig waren, elders in het land een tweede leven begonnen. Dit was mogelijk omdat molens als 'bouwpakket' gemakkelijk in- en uit elkaar gehaald konden worden en in onderdelen te vervoeren waren. In 1996 werd een onderzoek gestart om de molen te verplaatsen naar de Kleistraat. Deze stuitte op hevig protest vanwege de omwonenden, tot in 1997 wordt beslist om de molen te behouden op de Reetsesteenweg en aldaar te restaureren.

4) BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

Historisch :

De molen van 't Heiken kon pas gebouwd worden na de afschaffing van het windrecht. Op dat ogenblik waren er 2 molens in Aartselaar. De molen van 't Heiken is de enige overblijvende molen uit de wijdere omgeving.

1818, "Il existe dans cette commune deux moulins à vent, dont l'un appartenant à monsieur Guyot François Louis, rentier à Anvers, est occupé par Vanoten Charles Alexandre, et l'autre appartenant à sieur Spruyt, propriétaire à Capelle est activé par Deheel Jean. Ces deux moulins consistent en une barrage en bois au pivot reposant sur un pied de maçonnerie. Celui de M. Guyot a pour dépendance un moulin auxiliaire à chevaux."

1829, "houten standerdmolen, hebbende eenen omgang en twee paar molensteen en welke niet gelijktijdig kunnen werken, gunstig gelegen bij de dorpsplaats, in goeden staat."

In het beschermingsbesluit wordt de molen erkend omwille van zijn industrieel-archeologische erfgoedwaarde, bijkomend wilt de gemeente ze laten erkennen omwille van haar historische erfgoedwaarde.

Volgens nijverheidstellingen waren er 284 windmolens in 1880 in de Provincie Antwerpen. Momenteel zijn er nog 59 werkende molens waarvan 7 standaardmolens met gesloten voet. De Molen van 't Heiken is één van deze 7. Een reden te meer om hier bijzondere aandacht aan te besteden.

Industrieel-archeologische erfgoedwaarde :

De molen kan gezien worden als een symbool in een eindpunt van een tijdvak. Een molen is een machine, een ambachtelijk werktuig. Het toont op een heel bevattelijke wijze hoe wind omgezet kan worden in energie. Vóór de industriële revolutie werden werktuigen aangedreven op menselijke kracht, paardenkracht, op wind en op water. In 1846 geschiedde de ganse meelproductie met water- en windmolens. De meelproductie hing toen voor 36% af van windmolens. In 1880, amper 34 jaar later, werd er nog maar voor 5,48% door windmolens geproduceerd. Zo goed als de ganse energieproductie was op korte tijd overgeschakeld van natuurlijke energie op fossiele energie.

Dit betekent waarschijnlijk ook dat de molen jarenlang de meelvoorraad heeft aangeleverd voor de directe en wijdere omgeving van de molen, in het bijzonder voor de inwoners van Aartselaar.

Historische waarde & authenticiteit :

De standaardmolen of staakmolen is het oudste molenmodel dat ons hier bekend is. De molen van 't Heiken vertoont alle typische kenmerken van een Kempische molen.

De standaardmolen ontleent haar naam aan de standaard waarop ze hangt. Het ganse gewicht van de molen wordt hangend gestut door de steekbanden, die rusten op de teerlingen. Het ganse gebouw van de molenkast wordt via een steunbalk overgebracht op de kop van de "standaard". Typisch voor een standaardmolen is dat er 2 paar **teerlingen** zijn: hoge en lage. Het is een ongeschreven regel dat men de hoogteteerlingen naar het noorden en het zuiden richt. Hier in

Aartselaar werden deze andersom gemetst: de laagteerlingen zijn noord- en zuidgericht, de hoogteerlingen zijn oost- en westgericht. Er werd een ringbalk gemetst in een achthoekige vorm rond de vier teerlingen. Deze vormde de werkplaats van de molen: het torenkot.

In Vlaanderen zou het een molenaarstraditie geweest zijn om bij renovaties **inschriften** op de balken aan te brengen. Ook in Aartselaar werden inscripties op de balken aangetroffen.

Het jaartal 1801 en verschillende molenaarsnamen staan gegrift op de steenlijst vangweeg tussen de meel- en steenzolder. Aangezien er voor 1816 geen vermelding is van een molen in de gemeente-archieven is er een vermoeden dat de balk gerecupereerd werd uit een andere molen, hetgeen wel meer gebeurde.

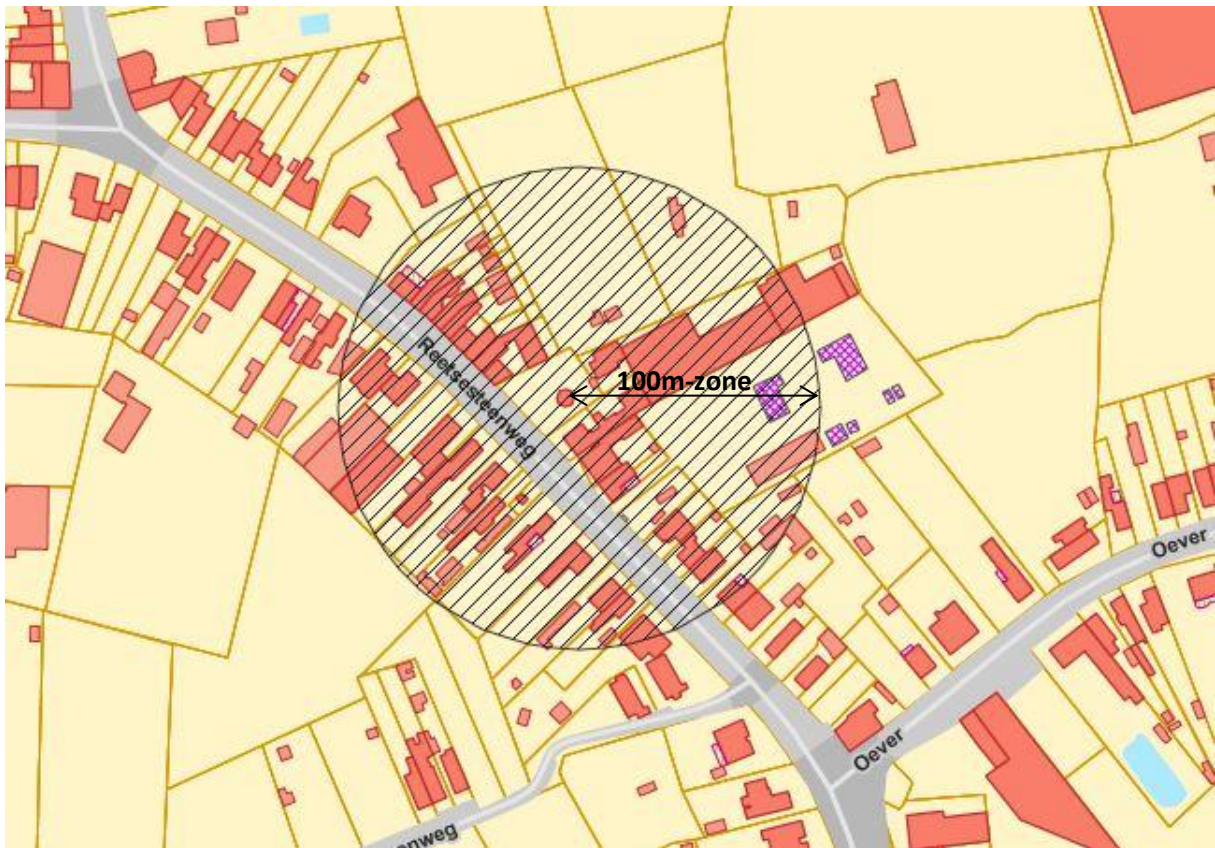
Op het voorste steenkoppel stond vroeger een **snelheidsregeling**, “regulator”, zoals men vond op de stoommachines. Momenteel is deze niet meer in gebruik maar nog steeds te bewonderen.

5) VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

De gemeente Aartselaar kiest er bewust voor om de molen **maalvaardig** te houden. Dit heeft vele voordelen: het molenaarsambacht leeft voort en de kennis van de molenaar gaat niet verloren. Een molen is een machine die niet gebouwd is om stil te staan. Een molenaar voert voortdurend onderhouds- en herstelwerken uit zoals het aanslaan van wiggen, aandraaien van bouten en moeren, het smeren van lagers. Door te malen merkt de molenaar snel waar de problemen zich situeren en volgt deze snel op. Bij een stilstaande molen zullen kleine gebreken minder snel opgemerkt worden met grotere schade tot gevolg. Bovendien kan je als bezoeker de eeuwenoude techniek van het malen in zijn volle glorie bewonderen.

De molen staat jammer genoeg volledig ingesloten, hetgeen een impact heeft op de **windvang**. De gemeente moet blijvend streven naar een optimalisatie van de windvang. Ze zal proberen om minstens de huidige windvang te behouden, en deze (zo mogelijk) in de toekomst te verbeteren. Ze zou dit doen door bijzondere bouwvoorschriften op te maken voor de 100m-zone rond de molen waarin gevraagd wordt om bij eventuele bouwwerkzaamheden en verbouwingen nooit hoger te bouwen dan de huidige bouwhoogte.

bron 15 : www.geopunt.be : aanduiding van de 100m-straal in verband van de windvang

Als nevendoelelstelling wil de gemeente een erkenning aanvragen als **ZEN-erfgoed** en de molen open houden voor het **publiek**.

Daarom zal zij blijven inzetten op het **educatief** aspect (scholen) en **toeristisch** (openstelling op zondag), dit alles in samenwerking met het Cultureel Centrum en de vrijwillige molenaars.

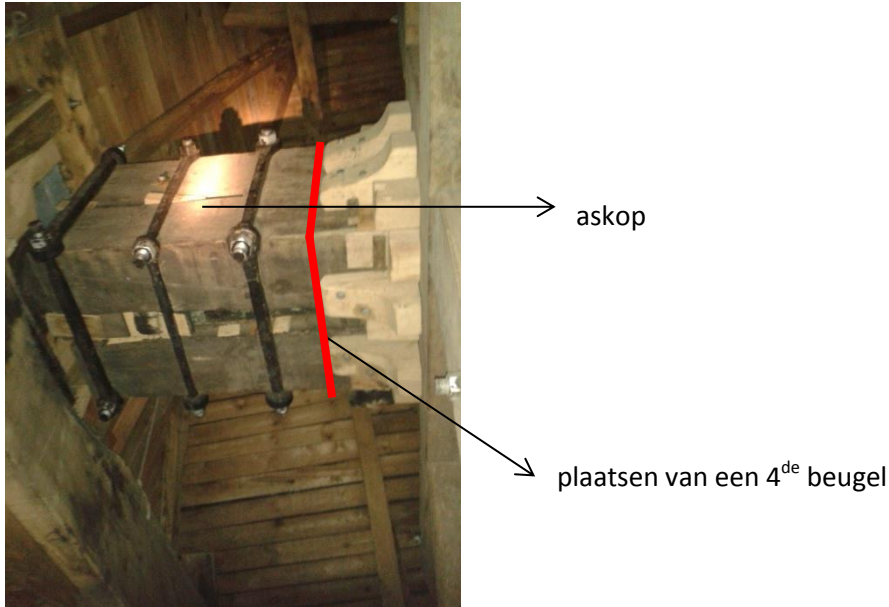
6) OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN

AARD DER WERKEN		Opsomming van de werkzaamheden					
Aard der werken	opmerkingen	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Premie-gerechtigd	Forfaitair verrekend	
1 Eenmalige werken							
a vernieuwen van zeilen (dd. 2001)	levensduur 15jaar	x			*		
b vernieuwen dak en sierlijst	planning 2017	x			*		
c extra knuppelband rond askop	planning 2017	x		eigen beheer	*		
d onderhoudsdossier, aanbesteding					*		
Schuddeberd	planning 2017	x			*		
Vernieuwen schuddeberd op de voorweeg							
Vernieuwen beplanking							
Bovenbalk	planning 2017	x			*		
Herstellen van de balkkopen van de daklijsten							
Herstellen van de ingerotte bovenbalk							
Aanbrengen van een waterkering							
Luifel							
Vernieuwen zink op luifel							
Vernieuwen sierlijst uitbouw							
Vang							
Vangwiel centreren	planning 2017		x		*		
Gebroken kam vervangen			x		*		
kammen behandelen tegen aantastingen kleine klopkever			x	*		*	
vangbalk in hoekstijl laten scharnieren		x			*		
keervang verbeteren		x			*		
e Herstellen van de gebreken aan het gevlucht							
vastwiggen in de as van de vlerken van de askop en bij voorkeur: plaatsen van een extra knuppelband rond de as, net naast het vangwiel	eigen beheer				*		
uitneembaar maken van de onderste stormplanken (+/- 2m)		x			*		
vernieuwen en verlengen van de slag- en zwichtlijnen		x			*		
vernieuwen van enkele lies- en paalwiggen (gelijktijdig uit te voeren met de schilderwerken aan de roeden en de askop)		x			*		
f Herstellen van gebreken aan de licht							
verstevigen/vernieuwen van de pasbalk		x			*		
Uitbalanceren van de looper van de achterste steenkoppel (zijde windweeg)		x			*		
g Molenaarstrap traptreden		x			*		
h Gevels : herstel voegwerk		x				*	
i Vernieuwen houten schrijnwerk		x			*		
Steenlijsten controleren op eventuele inrotting achter beplanking							
j Molensteen : vernieuwen		x			*		
k Nieuwe kruipalen	levensduur 20 jaar	x			*		
l Diktemeting van het metaal van de askop		x			*		
m Scheurvorming in steenlijst/middenlijst							
studie: lastendaling bij evolutie scheur in steenlijst/middenlijst		x			*		
herstel steenlijst of plaatsen trekijzers volgend uit lastendaling		x			*		
2 Weerkerende werken							
a kleine herstelwerkzaamheden aan dakbedekking			jaarlijks	*		*	
b Houtwerk voorbehandelen (schuren, loszittende verf verwijderen)			om de 4 à 5 jaar	*		*	
c Schilderwerken, donkerbruin beitsen : trap, staart, leuning, leien			jaarlijks	*		*	
d Schilderwerken, lichtgrijs beitsen houten luiken			jaarlijks			*	
e Schilderwerken hout, wit houten kruipalen wieken : stormplank			jaarlijks	*		*	
f Schilderwerken metselwerk metselwerk buitenzijde: wit schilderen onderzijde metselwerk, plint : zwarte teerlaag schilderen (buitenzijde) witkalken (binnenzijde)			jaarlijks			*	

AARD DER WERKEN		Opsomming van de werkzaamheden					
	Aard der werken	opmerkingen	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Premie-gerechtigd	Forfaitair verrekend
	g Kammen behandelen met Madurox (nu Xylamon)						
	curatieve behandeling			jaarlijks		*	
	preventieve behandeling			jaarlijks	*		
	h IJzerwerk regelmatig voorbehandelen en schilderen.			jaarlijks	*		*
	i Kruiwerk : smeren van de zetel			jaarlijks	*		*
	j Aarding laten controleren door een gespecialiseerde firma.			jaarlijks	*		
	kleine herstelwerkzaamheden aan aarding voortvloerend uit keuring					*	
	k Schilderwerken hout			om de 4 à 5 jaar	*		*
	molenkast : lichtgrijs beitsen, satiné						
	schilderen nieuw schuddeberd : lichtgrijs beitsen, satiné						
	toegangsdeur molen (buitenkant) : groen glanzend (2-comp.verf)						
	toegangsdeur molen (binnenkant) : lichtgrijs beitsen, satiné						
	toegangsdeur molenkot (binnen- en buiten) : groen glanzend (2-comp.verf)						
	l Schilderen dak met houten leien			om de 4 à 5 jaar			*
	m kleine herstelwerkzaamheden aan wieken in askop & vervangen spieën			om de 4 à 5 jaar		*	
	nazicht/controle scheurvorming in steenlijst/middenlijst (door molenbouwer)			4x/ jaar			
	n Controle zakking zetel (door molenbouwer)			om de 4 à 5 jaar		*	
	o Picknicktafels vernieuwen			om de 10 jaar	*		
	p Roeden door de askop halen om het ijzerwerk te schilderen			om de 10 jaar			*
	q schilderwerken gevlucht			om de 10 jaar			*
	metalen roede : rood (menie) schilderen						
	houten stormplank : uitneembaar, wit schilderen						
	buitenste roede : donkergroen schilderen						
	r Spots vervangen door energiesparende LED's			om de 10 jaar	*		
	s Dak met houten leien : vervangen/vastzetten/schilderen		jaarlijks klein onderhoud		*		*
	t kleine herstelwerkzaamheden aan houtwerk		jaarlijks klein onderhoud		*		*
	vernieuwen van ingerotte kleinhoutjes en herstellen/vernieuwen van de ingerotte						
	u neus/onderdorpel		x		*		
	v vernieuwen van verduurde stopverf		x		*		
	w klein onderhoud aan de maalstenen			om de 4 à 5 jaar		*	
	x bijregelen lichtwerk			om de 4 à 5 jaar		*	
	y scherpen stenen			om de 4 à 5 jaar		*	
	z klein onderhoud gaande werk			om de 4 à 5 jaar		*	
	ab vervangen kammen			om de 4 à 5 jaar		*	
3	Onderhoud						
	a snoeien haag : kort houden tot op hoogte metalen staaf			2x per jaar	*		
	b maaien gras			8x per jaar	*		
	c onderhoud pad kasseien			2x per jaar	*		
	d binnen omheining molen : onkruidbestrijding			8x per jaar	*		
	e fietsenstalling : dolomiet : onkruid branden			8x per jaar	*		

Volgende werken dienen uitgevoerd te worden, in eigen beheer, met vrijstelling van toelating :

- Gevlucht : een extra knuppelband rond de askop plaatsen, net naast het vangwiel. Min. draadeind 25mm. Momenteel zijn er drie beugels, zouden er 4 moeten zijn. Te plaatsen in de aanwezigheid van de molenaars.

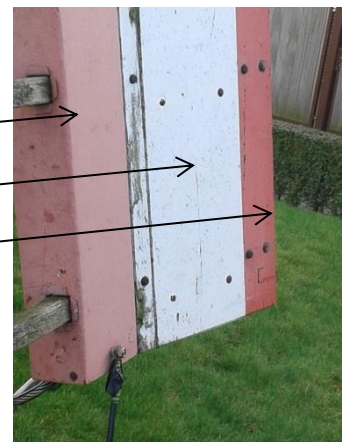

- Schilderwerken :
 - Kast (3 kanten, vierde kant wordt vernieuwd) + dak : met hoogtewerker, deze kan rechts van molen opgesteld worden. In samenspraak met de molenaars, die molen telkens een kwart gaan draaien.
 - Wieken dienen geschilderd te worden.
 - Roede = metaal, (nu rood), rood schilderen (menie)
 - Stormplank, kan verwijderd worden om te schilderen, meteen opdelen in 2 delen
 - wat wit is : wit schilderen,
 - wat rood is : donkergroen schilderen

Metaal : rode menie

Stormplank: wit

Donkergroen

De molen

Houten windmolen op Het Heiken, 1801
Reetsesteenweg, Aartselaar

Gemeentebestuur
Aartselaar
Cultuurdienst
della Falsbeek 34
2530 Aartselaar
Tel: 03-477 28 75
www.aartselaar.be

De molen, in de volksmond nog steeds 'De molen van 't Heiken' genoemd, is de enige overblijvende molen in het arrondissement ten zuiden van Antwerpen.

Het is een standaardmolen met gesloten voet om granen te malen.

In 1957 werd de molen zo zwaar door een blikseminslag beschadigd, dat de toenmalige eigenaar afzag van herstelling. Mede dankzij de financiële steun van dhr. Sheld kon het gemeentebestuur de molen aankopen en grondig laten restaureren. In 1963 werd hij terug ingehuldigd.

In 1978 volgde een tweede restauratie en sedertdien is hij, tezamen met z'n onmiddellijke omgeving, geklasseerd. De laatste restauratie dateert van 1998.

Met welke 3 ingrediënten maak je brood?

- 1) ...
- 2) ...
- 3) ...

aanpak van de molen van 't Heiken
1998 van 1998

7) VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE

Op te maken door Benedicte Willaert

-Rapportering en staat van werken : om de 3 jaar

-Verslag monumentenwacht : om de 3 jaar

-Werkzaamheden in uitvoering : rapportering ten laatste 6 maanden na beëindiging van de werkzaamheden, d.m.v. aard der werken, foto's, resultaat

-Werken forfaitair verrekend : evaluatieblad + foto's : 2 x per jaar

8) ADDENDA : bronnen/literatuur/persberichten

Archiefmateriaal bekomen dankzij de bereidwillige medewerking van de Heemkundige Kring Aartselaar, voormalig molenaar Paul van Stappen en huidig molenaar Marcel Heirman, waarvoor dank !

1. G. Kockelberg, "Historische molenvermeldingen in en om Antwerpen. Een blik op de 1000-jarige geschiedenis der Antwerpse molens", Antwerpen, 1986, p. 137-139;
2. Plomteux G, Steyaert R. & Wylleman L, "Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, arrondissement Antwerpen, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 10N1 (A-He), Brussel-Gent;
3. H. Holemans & P. Lemmens, "Molens van Klein-Brabant, Mechelen en de Rupelstreek", Nieuwkerken, 1987, p. 12-14;
4. Martina Bogaerts, "Paspoort van de molen van Aartselaar", Aartselaar, 1982;
5. Paul Bauters, "Van zadelsteen tot steenkruier", 3 delen, uitg. Prov. Oost-Vlaanderen, 1998;
6. "Aartselaar. Heimolen", in: Molenecho's, VI, 1978, p. 35-36, 61 en 68;
7. J. Wijckmans, "Restauratie molen Aartselaar bevestigt slechte inplanting", in: Molenecho's, XXVI, 1998, nr. 3, p. 125-126;
8. P. Van Stappen, "Jubilerende Heimolen van Aartselaar", in: Molenecho's, XXIX, 2001, nr. 4, p. 194-195;
9. L. D(enewet), "Vier Vlaamse moleninhuldigingen in het voorjaar 2002" (Rijkevorsel, Massemen, Aartselaar, Bocholt), in: Molenecho's, XXX, 2002, nr. 2, p. 81-82;
10. J. Van Overstraeten, "De molens te Aartselaar, Achel en Adegem", in: Toerisme, XXIII, 1944, p. 114-115;
11. F. Brouwers, "De toekomst van een verleden. Levende molens in de provincie Antwerpen", s.l., Levende Molens Werkgroep Kempen-Antwerpen, (1997);
12. P. Van Stappen, "Molen van Aartselaar: is er nog leven na de dood ?" in: Natuur- en Stedenschoon, LXV, 1997, nr. 1, p. 30-31;
13. Flor Marivoet, "Twee windmolens gerestaureerd Tongerlo en Aartselaar: de 'Beddermolen' te Tongerlo", in: Toerisme Provincie Antwerpen, jg. 10, nr. 1 (15 april 1964), p. 5;
14. R. Hoeben, "[De Heidemolen te Aartselaar]. (Portret van een draaiende molen)", in: "Natuur- en Stedenschoon", jg. 50 (1989), nr. 1, p. 13-15, ill.;
15. H. Holemans, "Protest tegen de oprichting van de Heimolen te Aartselaar, anno 1772", in: "Ons Molenheem", 1988, nr. 2, 21-26, ill.;
16. H. Van Averbek, "De Molen van 't Heiken te Aartselaar. (Portret van een draaiende molen)", in: Natuur- en Stedenschoon, jg. 54 (1985), nr. 2 (maart-april), p. 30-31, ill.;
17. "Korte nieuwsjes: Aartselaar", in: Levende Molens, jg. 2 (1979), nr. 18 (22 september), p. 238. Willy Baeke, "De Heimolen van Aartselaar", in: Wilrica, Wilrijk, Kring voor Heemkunde VZW, jg. 30, 2008, nr. 4, p. 93; nr. 31, 2009, nr. 1, p. 93.
18. www.molensinleiden.nl
19. www.molenbiotoop.nl
20. www.geopunt.be
21. www.googlemaps.be

9) BIJLAGEN

1. Inspectieverslag A-01/11696/2012/M op 26/03/2012 door Monumentenwacht Prov. Antwerpen vzw.
2. Meerjarenonderhoudsplanung met kostenraming (objectnr. 11696) op 01/09/2014 door Monumentenwacht Prov. Antwerpen vzw
3. Houtonderzoek steenlijst vangweeg dd. 06/02/2015 door Triconsult nv uit Lummen
4. Technische fiches
 - Eco carboxyl
 - Xylamon
 - Verf :
 - Jotun : Demidekk Ultimate
 - Herbol : Aqua PU satin
 - Sikkens : Cetol BL Opaque
 - Mathijs : Fassilux Aqua XPE Satin en Aqua Opaque

Bijlagen	Niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)		p.7
Lijst van premiegerechtigde werken		p.49-50
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		p.49-50
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart		p.48
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	X	
Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie	X	
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	X	
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	X	
Extra bijlage (bvb. foto's, ...)		Zie lijst p.57